

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О.О.БОГОМОЛЬЦЯ
КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМІКИ ФАРМАЦІЇ

**Організація фармацевтичного
забезпечення населення в умовах
медичного страхування.
Аудиторський контроль: сутність,
призначення. Організація
проведення аудиторської
перевірки**

При наданні доступної фармацевтичної допомоги населенню незалежно від їх матеріального стану та соціального статусу у суспільстві особливе місце займає **страхування** як фармаекономічний механізм.

1. страхування є найбільш соціально орієнтованим механізмом, тому що захищає матеріальні (майнові) та нематеріальні інтереси громадян;
2. різноманіття форм страхової діяльності дозволяє вирішувати широкий спектр проблем – починаючи з фінансового захисту здоров'я та майна громадян і закінчуючи захистом інтелектуальної власності та професійної відповідальності лікарів, фармацевтів;
3. лише в страховій діяльності, на відміну від інших видів діяльності, в повному обсязі реалізуються в суспільстві соціальні принципи.

Страхування — це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення цих фондів.

Або, **страхування** – це економічні відносини, за яких страхувальник сплатою грошового внеску забезпечує собі чи третій особі в разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплат страховиком, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує фінансові резерви, здійснює превентивні заходи щодо зменшення ризику, у разі необхідності перестраховує частину останнього.

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ (МС)

Основні принципи страхування

Соціально-економічні:

- ✓ страховий інтерес;
- ✓ максимальна довіра між суб'єктами страхової діяльності;
- ✓ відшкодування в межах реальних збитків страховика;
- ✓ франшиза;
- ✓ суброгація;
- ✓ контрибуція;
- ✓ співстрахування;
- ✓ перестрахування;
- ✓ диверсифікація.

Ринкові:

- вільний вибір страховика та виду страхування;
- страховий ризик.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ МС ЯК ГАЛУЗІ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

№	Назва	Зміст принципу
I. Соціально-економічні		
1	Страховий інтерес	Реалізація об'єктивного бажання страхувальника мати фінансовий захист на випадок хвороби, інвалідності, періоду непрацездатності
2	Максимальна довіра між суб'єктами страхової діяльності	Юридично оформлене зобов'язання страховика та страхувальника реалізовувати свою діяльність за умов повної довіри між суб'єктами страхової діяльності
3	Відшкодування в межах реальних збитків страхувальника	Страхові виплати не повинні приносити страхувальнику прибутку, тобто матеріальний і фінансовий стан страхувальника після відшкодування суми збитків повинен бути саме таким, як і до страхової події

4	Франшиза	Обговорена та зазначена у договорі страхування частина збитків, яка в разі страхового випадку не підлягає відшкодуванню страховиком
5	Суброгація	Передача страхувальником страховикові права на стягнення заподіяної шкоди з третіх (винних) осіб у межах виплачених сум по компенсації збитків, що були заподіяні третіми особами
6	Контрибуція	Право страховика на звернення до інших страховиків, які за переданими полісами (договорами) несуть відповідальність перед одним і тим же страхувальником з пропозицією розділити витрати на відшкодування збитків
7	Співстрахування	Страхування об'єкта по одному страховому договору між деякими страховиками, що працюють у відповідному страховому полі
8	Перестрахування	Страхування страховиком ризиків при виконанні всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика
9	Диверсифікація	Поширення активності страховиків за рамки основного бізнесу, наприклад, направлення вільних коштів на фінансування профілактичних програм, заходів у підтримку здоров'я матері та дитини, інше

II. Ринкові

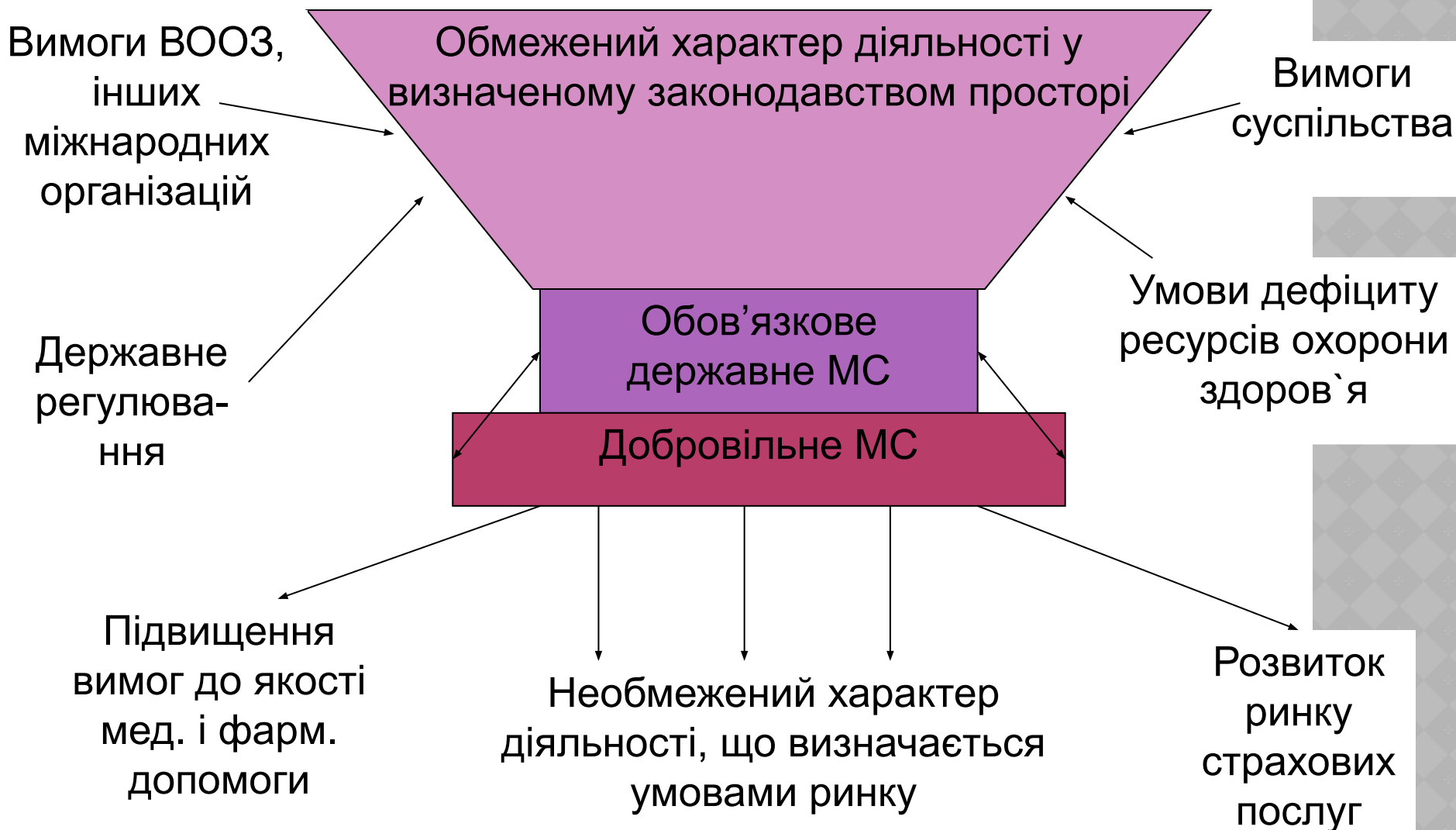
1	Вільний вибір страховика та виду страхування	Вільний вибір страховика на ринку страхових послуг є важливою складовою взаємовідповідальності між страховиком та страхувальником і формує конкурентну спроможність страховика
2	Страховий ризик	Наявність вірогідності події або сукупності подій, у випадках яких здійснюється страхова діяльність. Для МС – це хвороба, травма, втрата працездатності

Об'єкт МС – здоров'я та життя громадян.

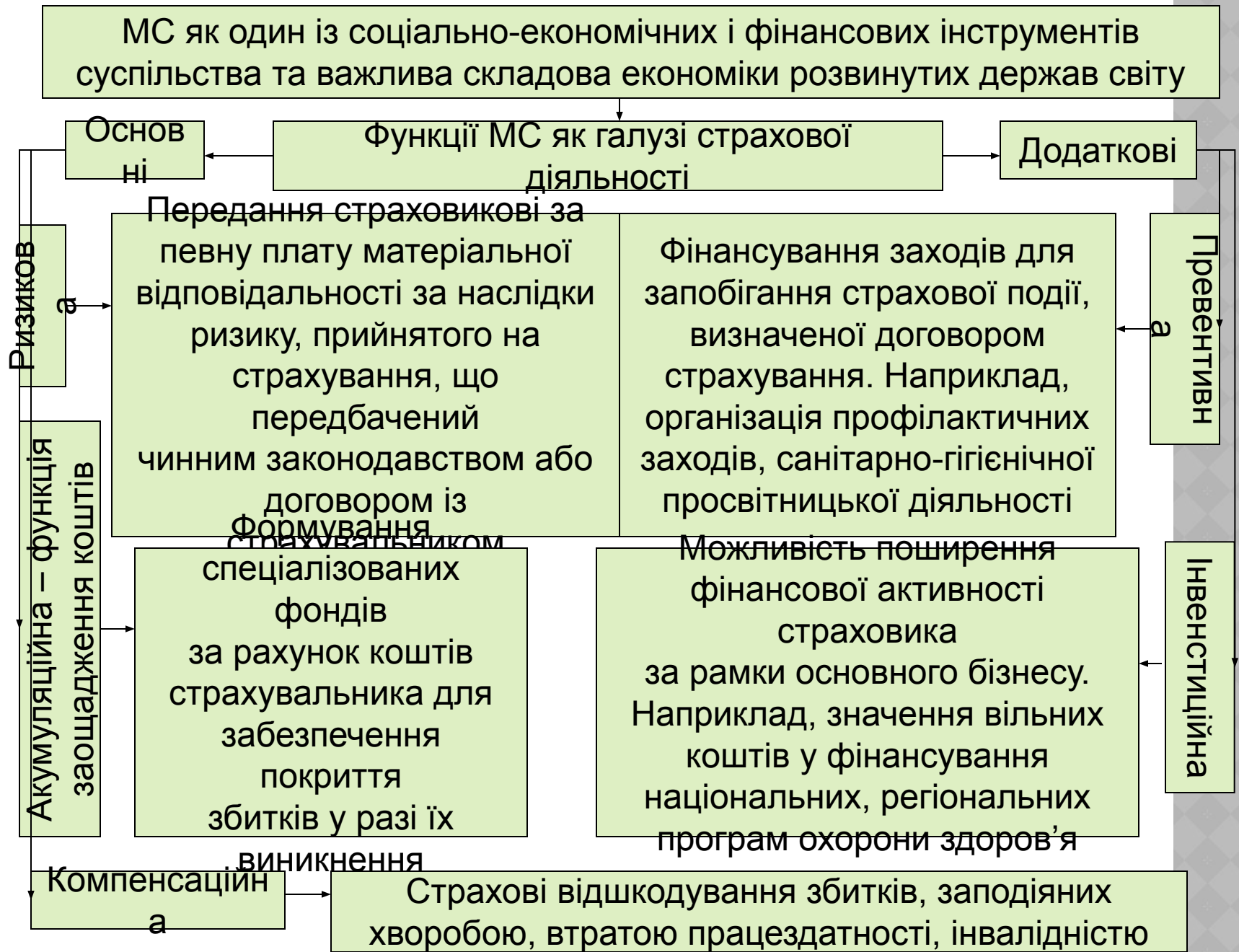
Суб'єкти страхових відносин:

- ⊙ страхувальники (громадяни або підприємства-роботодавці, що представляють інтереси громадян);
- ⊙ страховики (державна, страхові компанії, що працюють за програмами обов'язкового і добровільного МС, благодійні та гуманітарні фонди);
- ⊙ лікувально-профілактичні та аптечні заклади різних форм власності;
- ⊙ контролюючі органи (громадські об'єднання, державні органи тощо).

ОБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ ТА ДОБРОВІЛЬНЕ МС В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ І РИНКОВИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН У СУСПІЛЬСТВІ

Функції МС та їх зміст

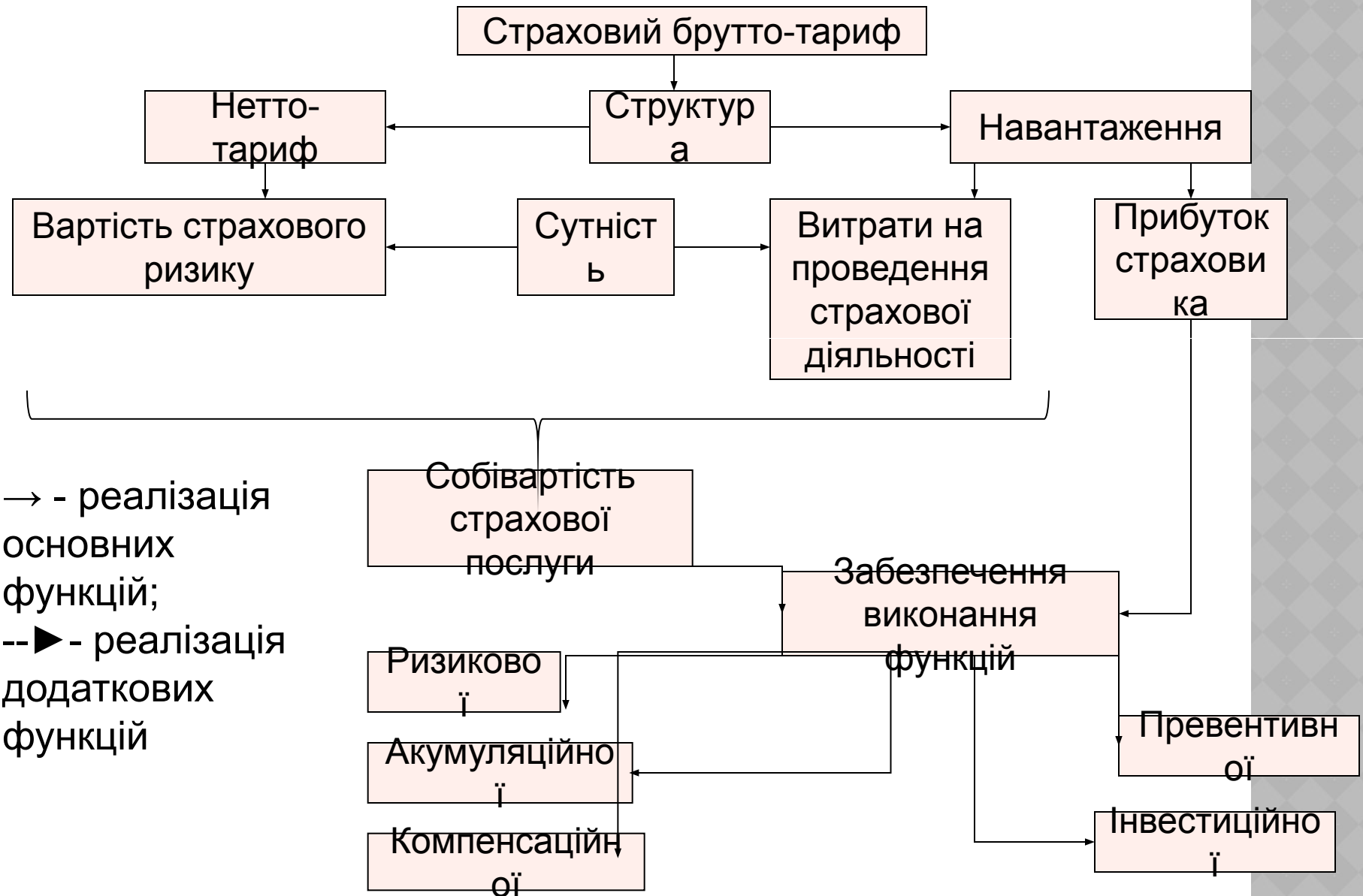
Слід зазначити, що при функціонуванні обов'язкового МС реалізуються всі основні функції; при функціонуванні добровільного МС як основних, так і додаткових функцій страхової діяльності.

Страховий тариф – це ставка страхової премії з одиниці страхової суми або вартості об'єкта страхування за визначений період страхування.

Розрахунок страхового тарифу проводять за умови, що страхові премії, обчислені на підставі тарифу, мають бути достатніми, аби страховик міг виконати свої зобов'язання перед страхувальниками, а також одержати необхідний для розвитку прибуток від страхової діяльності.

Повний страховий тариф називається брутто-тариф, який включає дві частини: нетто-тариф і страхове навантаження.

СТРУКТУРА СТРАХОВОГО ТАРИФУ ЗГІДНО З ВИКОНАННЯМ ФУНКЦІЙ МС

Страховий тариф в обов'язковому МС повинен забезпечувати фінансування медичної та фармацевтичної допомоги в межах певно визначених національних стандартів якості медичної та фармацевтичної допомоги.

В умовах **добровільного МС страховий тариф** має класичну ринкову структуру, яка включає суму вартості ризиків, страхових витрат і прибуток страховика. Наведена структура тарифу дозволяє надавати допомогу в більшому обсязі, ніж при обов'язковій формі МС, з урахуванням потреби пацієнтів, що знаходиться за межами встановлених стандартів і норм.

За бажанням страхувальника (пацієнта) може здійснюватись **«накладення»** двох форм МС – обов'язкового та добровільного на один і той же ризик.

Всесвітня декларація прав людини (ст. 22):

соціальне страхування визнане основним і невід'ємним правом людини.

Люблінська хартія Європейського бюро ВООЗ (1997) та Програма ВООЗ «Здоров'я для всіх у ХХІ столітті» (1999): пріоритетні напрямки у галузі охорони здоров'я – реалізації принципів справедливості, рівності, доступності та доцільності.

Основні типи моделей систем охорони здоров'я та фармації:

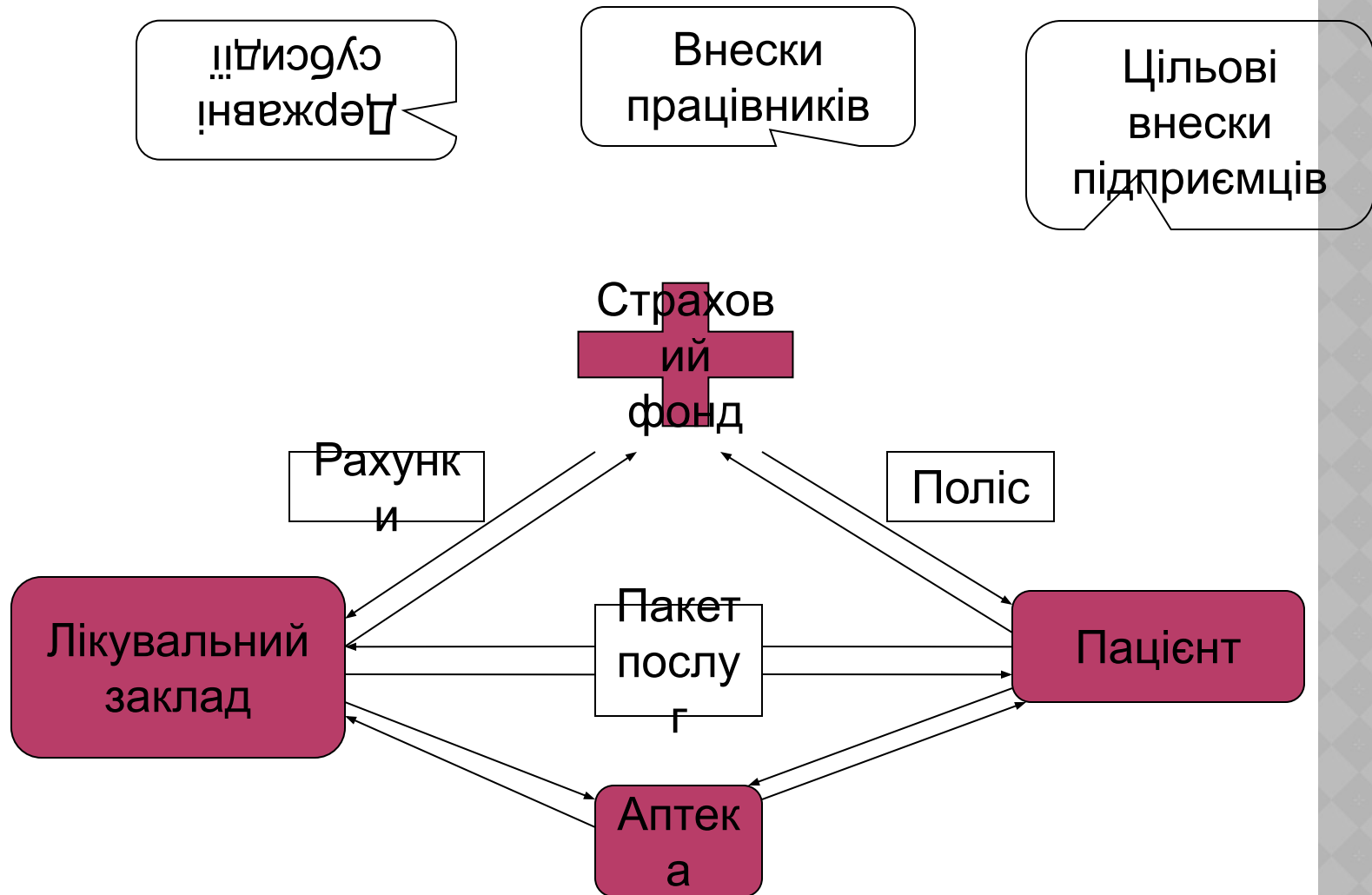
- ◎ бюджетно-страхова;
- ◎ державна (бюджетна);
- ◎ приватна (ринкова).

Аналіз різних типів моделей систем охорони здоров'я та фармації

Тип моделі	Бюджетно-страхова	Державна (бюджетна)	Приватна (ринкова)
Країни	Німеччина, Франція, Італія, Японія	Велика Британія, Швеція, Ірландія, Канада	США, Південна Корея, Нідерланди
Принцип	Здоров'я – головний соціально-економічний фактор якості людського капіталу. Медична послуга – витрати, необхідні для підтримки здоров'я	Медична послуга – квазі-суспільне благо. Програми ОМС повинні відшкодовувати лише частину витрат на медичку допомогу	Медична послуга – приватне благо, тобто звичайний товар, який може бути куплений і проданий
Джерела фінансування	ОМС – 60%, ДМС – 10%, державний бюджет – 15%, приватні кошти – 15%	ОМС – 50%, ДМС – 20%, державний бюджет – 10%, приватні кошти – 20%	Приватне страхування – 40%, приватні кошти – 20%, програми для малозабезпечених і літніх людей – 40%

Доступність медичного обслуговування	90% населення охоплено програмами ОМС; 10% - ДМС; 3% застрахованих в ОМС мають ДМС	80% населення охоплено програмами ОМС	Обмежується платоспроможністю пацієнтів, програми для малозабезпечених і людей похилого віку поширюються не на всіх, хто цього потребує
Доступність медичних і фармацевтичних послуг	Широкий спектр послуг за рахунок поєднання програм ОМС і ДМС	Широкий спектр послуг за рахунок поєднання програм ОМС і ДМС	Найрізноманітніші лікувальні і профілактичні медичні процедури

ХАРАКТЕРИСТИКА ВЗАЄМОДІЙ СУБ'ЄКТІВ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Система медичного страхування заснована на чітко вираженій **суспільній солідарності** – сплативши відносно невеликі внески, застрахований у разі потреби одержує повний обсяг необхідних послуг у відповідності до своєї страховки за рахунок засобів, внесених іншими застрахованими.

Сучасні системи медичного страхування в Європі носять переважно децентралізований характер і наповнюються із трьох джерел фінансування:

- субсидії держави,
- цільові внески роботодавців,
- внески самих працівників.

Спектр послуг ОМС у Німеччині

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ФОНДУ ОМС В НІМЕЧЧИНІ

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ОМС І ДМС У НІМЕЧЧИНІ

Тип моделі	Переваги моделі	Недоліки моделі	Форма фінансування
Соціальна модель МС (Німеччина)	- високий ступінь захисту населення; - забезпечення соціальної стабільності у суспільстві за рахунок 100% забезпечення населення страховим захистом; - підтримання державою приватного сектора МС з метою формування здорового конкурентоспроможного середовища; - можливість залучення додаткових джерел фінансування	- наявність різного рівня надання мед. та фармац. послуг в ЛПЗ в системі ОМС та ДМС; - значна бюрократизація взаємовідносин суб'єктів МС; - суворі умови щодо необхідності додержання стандартів при наданні мед. та фармац. допомоги, що часто призводить до стримування реалізації інноваційних проектів та ініціативи лікарів в лікувальному процесі	Страхові внески здійснюються централізовано до спеціального державного фонду як певно визначений % від заробітної плати. Страхові фонди формують як фізичні, так і юридичні особи (роботодавці). Відсоток страхових внесків від заробітної плати у вказаний фонд становить в країнах ЄС від 3,6 до 16%, а доля сплати роботодавців від 30 до 100% страхових платежів

Тип моделі	Переваги моделі	Недоліки моделі	Форма фінансування
Державне (бюджетне) МС (Велика Британія)	- стовідсотковий захист населення на випадок хвороби або втрати працездатності; - забезпечення соціальної стабільності у суспільстві за рахунок повного покриття вартості лікування з державного бюджету	- хронічний дефіцит ресурсів у системі охорони здоров'я; - адміністративно-командне управління системою охорони здоров'я; - відсутність економічної зацікавленості лікарів та фармацевтів у кінцевому результаті лікування; - дефіцит кадрів та місць в спеціалізованих клініках як наслідок загального фінансового дефіциту; - недостатня якість мед. і фармац. послуг, що надається в державних закладах охорони здоров'я; - низький рівень розвитку страхового ринку мед. і фармац. послуг	З державного бюджету здійснюється фінансування переважно за залишковим принципом

Тип моделі	Переваги моделі	Недоліки моделі	Форма фінансування
Приватна модель МС (США)	- висока якість мед. і фармац. послуг, що надаються населенню в системі приватного МС; - фінансова та юрид. самостійність суб'єктів страхових взаємовідносин; - можливість вільного розвитку ринку мед. і фармац. послуг; - фінансова відкритість та „мобільність” моделі МС	- висока вартість страх. тарифів – і як наслідок цього неможливість залучення широких верств населення до системи МС; - залежність тарифної політики приватного страховика від кон'юнктурних змін на страховому ринку; - соціальна напруга в суспільстві, що є наслідком недоступності якісної мед. і фармац. допомоги	Централізована форма формування страхових внесків за рахунок платежів страхувальників (фізичні особи). Участь держави та роботодавців у формуванні страхового захисту населення незначна. Контроль за страховими виплатами здійснює страховик, який формує тарифну політику на страховому ринку

ПРИНЦИПОВІ МЕХАНІЗМИ ВІДШКОДУВАННЯ ВАРТОСТІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ПАЦІЄНТОМ

№	Механізм оплати	Коротка регламентація	Країна
1	Фіксований	утримання фіксованої суми, що складає лише частину реальної вартості ЛЗ	Австрія, Німеччина, Велика Британія
2	Диференці- йований	оплата певного відсотка від вартості ЛЗ	Франція, Данія, Бельгія
3	Фіксований + диференці- йований	сплата пацієнтом фіксованої суми і (додатково) певного відсотка вартості ЛЗ (цей механізм включає в себе два попередніх)	Фінляндія, Італія

Аудит – перевірка оприлюдненої бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації про фінансово-господарську діяльність аптеки **з метою** визначення достовірності бухгалтерської (фінансової) звітності, обліку, його повноти та відповідності діючому законодавству і встановленим нормативам.

Як **функція управління**, аудит є системним процесом одержання інформації про економічні дії та події з метою встановлення рівня її відповідності визначеним критеріям та подання результатів зацікавленим користувачам.

У практичній діяльності за допомогою аудиту реалізується одна з найважливіших функцій управління, а саме – функція незалежного фінансового контролю (експертизи) фінансово-господарської діяльності аптеки.

Предмет аудиту:

- ◎ **з загальнооекономічного погляду** – вся фінансово-господарська діяльність аптеки;
- ◎ **з локального погляду** – сам об'єкт перевірки, який визначає головну її мету. Так, фінансова звітність аптеки є предметом аудиту фінансової звітності, податкова звітність – предметом аудиту податкової звітності;
- ◎ **з погляду ефективності** – господарська діяльність аптеки або її окремих підрозділів, види діяльності, функції управління.

Метод аудиту – сукупність прийомів і способів, за допомогою яких ведеться дослідження предмета та об'єктів аудиторської діяльності.

В аудиті використовуються:

- безпосередні прийоми та способи – опитування, фізична перевірка, документальна перевірка, підтвердження, спостереження, зіставлення, опитування, аналітичні процедури, узагальнення;
- загальні методичні прийоми – індукція, дедукція, документування, оцінка, групування і узагальнення інформації;
- прийоми і способи різних галузей знань – економічно-математичні, статистичні методи, методи системного аналізу, експертних оцінок, прийоми і способи бухгалтерського обліку, економічного аналізу, контрольно-ревізійної роботи.

Принципи аудиту поділяються: принципи професійної етики, методологічні принципи, правові та організаційні.

◎ Принципи професійної етики:

- незалежність,
- порядність (аудитор має бути відвертим і чесним при наданні послуг);
- об'єктивність (аудитор має бути справедливим і уникати упередженості, конфлікту інтересів і впливу осіб, які б заважали його об'єктивності);
- професійна компетентність і належна старанність (аудитор повинен надавати послуги з належною компетентністю і старанністю, постійно підтримувати рівень своїх професійних знань і навичок);
- конфіденційність (дотримання конфіденційності інформації, яку аудитор одержав у процесі надання послуг);
- професійна поведінка (аудитор повинен підтримувати свою репутацію і ухилятися від дій, які б завдали шкоди репутації).

- Методологічні принципи – це аудиторський доказ, система обліку, внутрішній контроль, матеріальність, обґрунтованість оцінки значущості аудиторських свідчень, а також системи внутрішнього контролю; визначення критеріїв суттєвості і достовірності; дотримання методики аудиту; оцінки ризиків та вибору даних; повне інформування клієнта; відповідальність за виконану роботу.
- Правові – розсудливість, відповідальність за чужі вчинки, відсутність привілейованої інформації.
- Організаційні – планування, документування процесу аудиту, звітність за підсумками аудиту, взаємодія аудиторів, поінформованість клієнта.

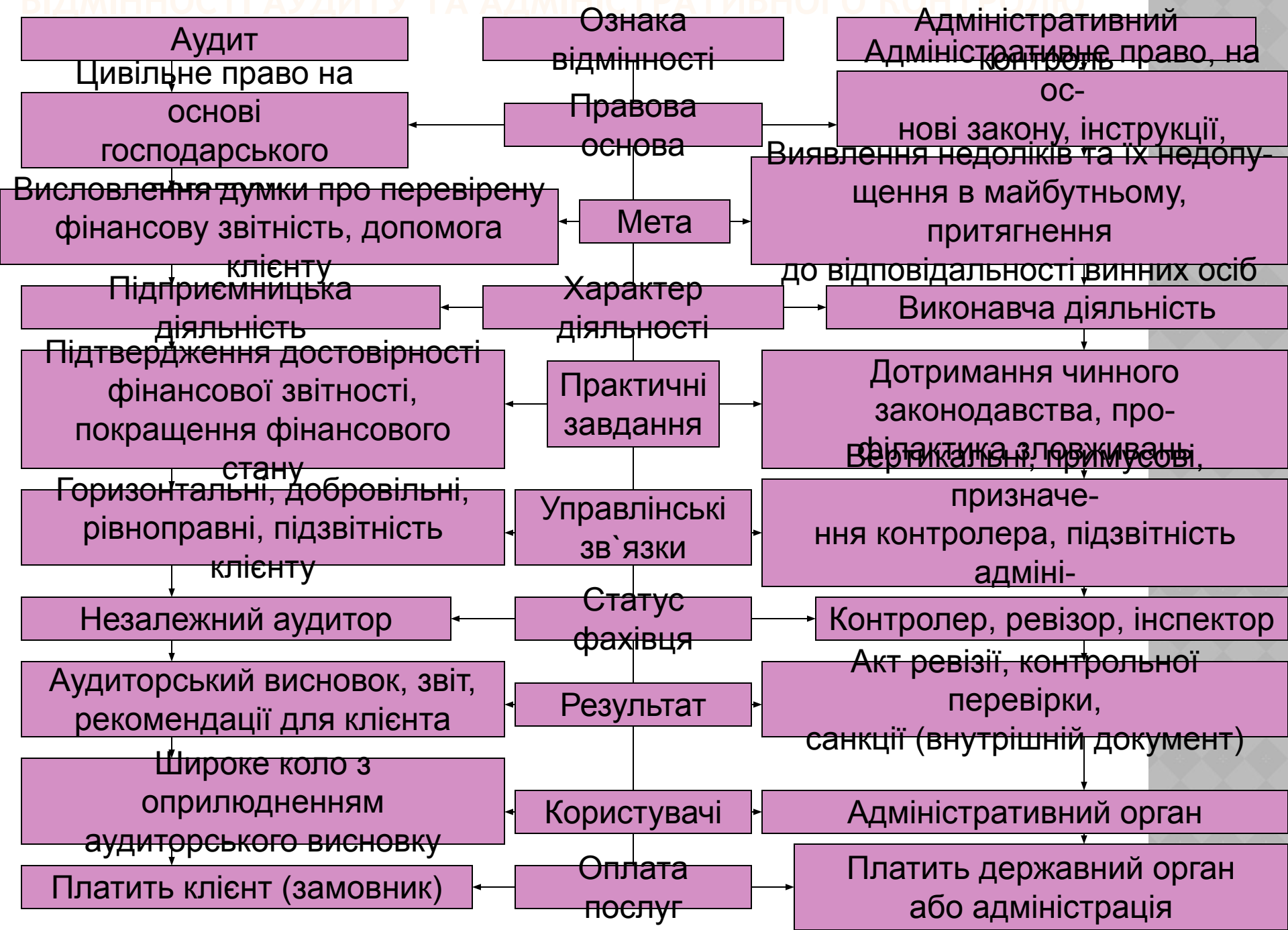
Специфічним прийомом аудиту є **оцінка ризику**, що починається на стадії планування аудиту і завершується в процесі його проведення. Оцінка ризику, визначена аудитором, може стати причиною його відмови від проведення аудиту.

Важливим питанням в аудиті є визначення **критеріїв, за якими здійснюється перевірка**. Від їх правильного підбору залежить рівень якості роботи аудитора

Критерії перевірки:

- ◎ **існування** – актив або зобов'язання існує на визначену дату;
- ◎ **права і зобов'язання** – актив або зобов'язання віднесено до даного суб'єкта станом на визначену дату;
- ◎ **виникнення** – протягом звітного періоду була здійснена операція або сталася подія господарської діяльності, яка має відношення до суб'єкта господарювання;
- ◎ **повнота** – не існує необлікованих активів, зобов'язань, операцій або подій господарської діяльності, а також нерозкритих статей фінансової звітності;
- ◎ **вартісна оцінка** – актив або зобов'язання відображено за відповідною балансовою вартістю;
- ◎ **вимірювання** – операція або подія господарської діяльності облікована у відповідній сумі, а дохід або витрати віднесено до відповідного звітного періоду;
- ◎ **представлення і розкриття** – стаття розкривається, класифікується і характеризується відповідно до застосованих основ фінансової звітності.

ВІДМІННОСТІ АУДИТУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ

Розрізняють аудит **добровільний і обов'язковий**.

Обов'язковий аудит – аудит за законом на предмет достовірності та повноти бухгалтерської звітності: незалежний аудит або аудит за дорученням держави.

Ініціативний – добровільний аудит, який проводиться за рішенням господарюючого суб'єкта. Обсяг аудиторської перевірки визначається клієнтом.

Організація аудиторської діяльності передбачає використання передового світового досвіду і ґрунтується на нормативних документах, що поділяються на **три рівні**.

- ◎ **Перший рівень** – законодавчі акти (Закони України, Укази Президента України, ПКМ України з питань підприємницької діяльності – Закон України “Про аудиторську діяльність” (№3125-XII 22.04.1993); ст.362-365 Господарського кодексу України (№436-IV 16.01.2003).
- ◎ **Другий рівень** – міжнародні стандарти аудиту, Кодекс професійної етики аудиторів, Національні нормативи аудиту в Україні, нормативно-інструктивні документи міністерств і відомств України.
- ◎ **Третій рівень** – внутрішні нормативно-інструктивні документи, які розробляються аудиторськими фірмами на основі документів першого та другого рівнів і використовуються аудиторами у практичній діяльності.

ІНСТИТУТ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Під терміном “**аудитор**” розуміють фізичну особу (приватного підприємця) або юридичну особу (аудиторську фірму), які надають аудиторські послуги. Аудитор – фізична особа повинен мати відповідний кваліфікаційний сертифікат, який підтверджує його професійну придатність. Для того щоб стати аудитором (отримати сертифікат аудитора), необхідно:

- мати українське громадянство;
- мати вищу освіту (норма закону);
- мати досвід роботи не менше трьох років підряд на посадах бухгалтера, ревізора, юриста, фінансиста або економіста;
- мати певні знання з питань аудиту;
- скласти іспит в Аудиторській палаті України або її регіональному відділенні.

Сертифікат аудитора є необхідною, але недостатньою умовою проведення аудиту.

Для отримання права на здійснення аудиторської діяльності необхідно:

- ◎ зареєструватися у виконавчих органах державного управління як суб'єкт підприємницької діяльності;
- ◎ зареєструватися в Аудиторській палаті України як суб'єкт аудиторської діяльності.

Згідно із Законом України “Про аудиторську діяльність” **аудиторська фірма** – це організація, яка зареєстрована як суб'єкт аудиторської діяльності, та займається виключно наданням аудиторських послуг.

Обмеження на проведення аудиту.

Забороняється його проведення аудитором, який:

- ⦿ має прямі родинні зв'язки з керівництвом господарюючого суб'єкта, що перевіряється;
- ⦿ має особисті майнові інтереси у суб'єкта, що перевіряється;
- ⦿ є власником, засновником або членом керівництва суб'єкта, що перевіряється;
- ⦿ є працівником господарюючого об'єкта, що перевіряється;
- ⦿ є співвласником, працівником дочірнього підприємства, філіалу або представництва суб'єкта, що перевіряється.

Згідно з Законом України “Про аудиторську діяльність” аудитор і аудиторська фірма мають право:

- ⦿ самостійно визначати форми і методи аудиту;
- ⦿ отримувати необхідні для проведення аудиту документи;
- ⦿ отримувати необхідні пояснення в письмовій та усній формі від керівництва та працівників замовника;
- ⦿ перевіряти наявність майна, коштів, інших цінностей, вимагати проведення контрольних оглядів, замірів виконаних робіт, визначення якості продукції, щодо яких здійснюється перевірка документів;
- ⦿ залучати до участі в аудиті на договірних засадах експертів (спеціалістів) різного профілю.

Обов'язки аудиторів і аудиторських фірм:

- належним чином надавати аудиторські послуги;
- сповіщати власників, їх уповноважених, замовників про виявлені за результатом аудиту недоліки обліково-економічної роботи;
- зберігати таємницю інформації, отриману при проведенні аудиту та наданні інших аудиторських послуг, не розголошувати відомості, що є предметом комерційної таємниці, та не використовувати їх в особистих інтересах та інтересах третіх осіб;
- відповідати перед замовником за порушення умов договору згідно із законодавством України;
- обмежувати свою діяльність виключно аудитом та аудиторськими послугами.

Відповідальність аудитора і аудиторської фірми:

- ◎ майнова та інша відповідальність, яка визначена договором згідно з чинним законодавством перед замовником; розмір її не може перевищувати фактично заподіяних з вини аудиторів збитків;
- ◎ дисциплінарна відповідальність перед Аудиторською палатою України за неякісне виконання своїх обов'язків:
 - попередження;
 - призупинення дії сертифіката та свідоцтва про реєстрацію строком до одного року;
 - анулювання сертифіката та свідоцтва про реєстрацію.

Аудиторська палата України створена відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р. №3125-XII і функціонує як незалежний орган. АПУ формується на паритетних засадах шляхом делегування до її складу аудиторів та представників державних органів. Загальна кількість членів АПУ становить двадцять осіб.

Затвердження стандартів аудиту є виключним правом АПУ. Затверджені АПУ стандарти аудиту є обов'язковими для дотримання аудиторами, аудиторськими фірмами та суб'єктами господарювання.

АПУ за погодженням з Міжнародною федерацією бухгалтерів щорічно здійснює переклад та видання державною мовою Міжнародних стандартів аудиту.

Станом на 1 січня 2013 р. до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів України включено 1306 аудиторських фірм та 366 аудиторів-підприємців.

Аудит фінансової звітності розподіляється на окремі **складові частини**, а саме:

- ⊙ підготовчий;
- ⊙ планування;
- ⊙ основний;
- ⊙ заключний.

1. Підготовчий етап

- 1.1. Оцінка ризику аудиту.
- 1.2. Попереднє дослідження об'єкта аудиту.
- 1.3. Укладання договору.

2. Планування аудиту

- 2.1. Огляд стану і постановки бухгалтерського обліку, комп'ютерної системи та внутрішнього контролю
- 2.2. Попередній огляд балансу.
- 2.3. Допустима помилка.
- 2.4. Заключення про ризик та аудиторську стратегію стосовно обслуговування замовника
- 2.5. Графік надання замовником документів для аудиту.

3. Основний етап

- 3.1. Перевірка первинних документів, облікових регістрів, документів фінансової звітності.
- 3.2. Встановлення ступеня відповідності показників фінансової звітності обліковим записам.
- 3.3. Уточнення програми аудиту (у разі необхідності).

4. Заключний етап

- 4.1. Оформлення аудиторського висновку.
- 4.2. Оформлення аудиторського звіту.
- 4.3. Передача підсумкових документів замовнику.

Договір на проведення аудиту є основним документом, який засвідчує факт досягнення домовленості про проведення аудиту між замовником і аудитором як суб'єктом аудиторської діяльності.

Як правило, до підписання договору сторони обмінюються відповідними листами. Замовник направляє аудитору лист-пропозицію, в якому пропонує аудитору провести аудит. Аудитор направляє замовнику (клієнту) лист-зобов'язання. Аудитор може попередньо ознайомитися з підприємством клієнта (провести попереднє його обстеження) з метою визначення обсягів роботи.

Обов'язкові умови відповідальності замовника:

- ⦿ за достовірність наданої аудитору інформації;
- ⦿ за виявлені помилки, відхилення, порушення;
- ⦿ за фінансову звітність та фінансові результати;
- ⦿ у разі невиконання рекомендацій аудитора;
- ⦿ за невиконання зобов'язань щодо прийому робіт та порядку розрахунків;
- ⦿ інша відповідальність.

Обов'язкові умови відповідальності аудитора:

- ⦿ за якість проведення аудиту;
- ⦿ за дотримання строків виконання робіт;
- ⦿ за дотримання вимог стандартів і нормативів;
- ⦿ інша відповідальність.

Аудиторський ризик ідентифікується як ризик того, що аудитор може висловити неадекватну думку в тих випадках, коли в документах бухгалтерської звітності існують суттєві перекручення.

Аудитори використовують **два основних методи** оцінки аудиторського ризику:

- оціночний (експертний, інтуїтивний) – аудитор шляхом виконання окремих процедур оцінює його складові оцінками "низький" – "високий". Потім залежно від комбінацій складових оцінок визначається загальна оцінка аудиторського ризику.
- кількісний – передбачає оцінку як складових аудиторського ризику, так і його загального рівня в діапазоні від 0 до 1 або від 0 до 100% за формулою (факторною моделлю):
$$AP = BP \cdot PK \cdot PH,$$
де, AP – прийнятний ризик аудиту;
BP – внутрішньогосподарський;
PK – ризик засобів контролю;
PH – ризик невиявлення (процедурний).

Під час розробки загального плану аудиту аудитор необхідно провести оцінку **властивого ризику** на рівні фінансової звітності, оцінюючи який аудитор покладається на свою професійну думку, враховуючи наступні чинники.

На рівні фінансової звітності:

- ⦿ чинники, що впливають на галузь діяльності;
- ⦿ чесність керівництва;
- ⦿ характер бізнесу суб'єкта аудиторської перевірки;
- ⦿ знання і досвід керівництва;
- ⦿ зміни складу керівництва;
- ⦿ компетентність керівництва;
- ⦿ незвичайний вплив на керівництво певних обставин.

Фінансова звітність та інша обліково-економічна інформація має схильність до перекручень, які можуть бути результатом помилок та шахрайства.

Перекручення класифікуються за двома ознаками:

- ⦿ ненавмисне перекручення;
- ⦿ навмисне перекручення.

Помилка є ненавмисним перекрученням фінансової інформації в результаті арифметичних або логічних помилок в облікових записах і розрахунках, недогляду в дотриманні повноти обліку, неправильного представлення в обліку фактів господарської діяльності, наявності складу майна, вимог і зобов'язань, невідповідне відображення записів в обліку.

Шахрайство – навмисне неправильне відображення і представлення даних обліку і звітності службовими особами і керівництвом підприємства.

Для видачі обґрунтованих звітів аудитор повинен мати повну, достовірну і надійну інформацію – **аудиторські докази**. Доказом є факт, який підтверджує чи спростовує (заперечує) інший факт, або ж відомості щодо певного факту, які дають змогу досить впевнено сформулювати думку і скласти аудиторський висновок.

У процесі дослідження аудитор збирає і вивчає тільки ті свідчення про об'єкти перевірки, що можуть бути використані як аудиторські докази. Свідчення, не причетні до мети дослідження, вивченню й аналізу не підлягають. Аудиторські свідчення варто розуміти дещо ширше, ніж аудиторські докази. Не кожне свідчення про об'єкти перевірки може бути доказом, тому з методичного погляду доцільніше використовувати термін "аудиторські докази".

Класифікація аудиторських доказів

№	Ознаки класифікації	№	Види аудиторських доказів
1	Відношення до об'єктів аудиту	1.1 1.2	Прямі Непрямі
2	Стадії аудиторського процесу	2.1 2.2 2.3	Початкової стадії Дослідної стадії Завершальної стадії
3	Процедури, внаслідок яких отримані аудиторські докази	3.1 3.2 3.3 3.4 3.5 3.6	Фактичного контролю Підтвердження Документального контролю Спостереження Опитування Аналітичні
4	Джерела отримання доказів	4.1 4.2	Первинні Вторинні
5	Форми подання	5.1 5.2	Матеріальні Усні

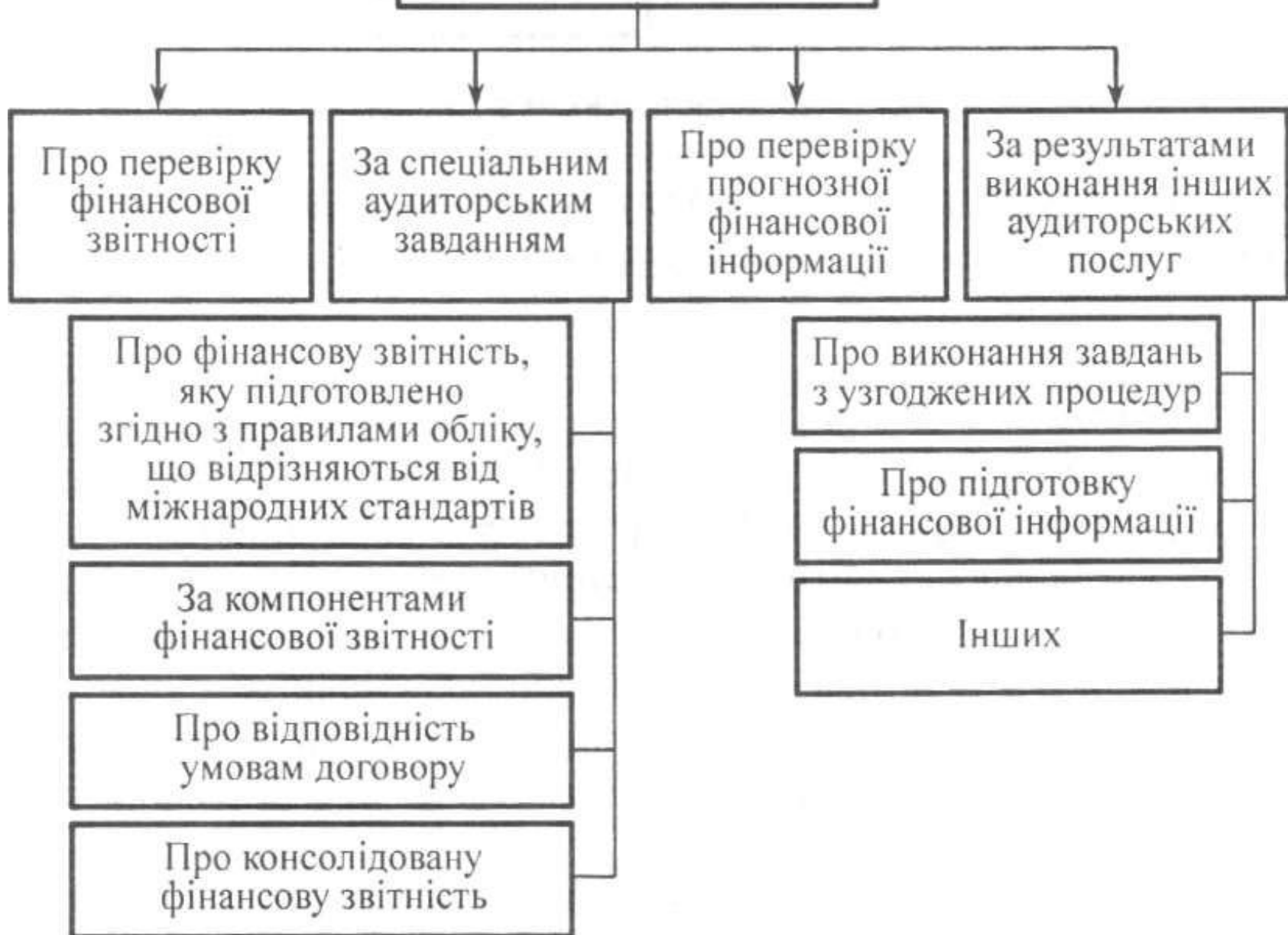
Підсумкові документи являють собою офіційні документи аудитора, які передаються замовнику за результатами проведення аудиту та виконання інших аудиторських послуг. Основою для підготовки підсумкових документів є аудиторські докази, одержані аудитором у процесі аудиту і систематизовані в його робочих документах.

До складу підсумкових документів входять:

- **аудиторський висновок** – основний підсумковий документ аудитора за результатами проведення аудиту та огляду фінансової звітності;

- **аудиторський звіт** – підсумковий документ аудитора, передбачений договором між аудитором і суб'єктом господарювання, в якому у довільній формі подана інформація про результати проведення аудиту.

АУДИТОРСЬКИЙ ЗВІТ

Аудиторський висновок повинен містити чітко сформульовану думку автора (у письмовій формі) про перевірену фінансову звітність у цілому. До основних його елементів відносяться: назва, адресат, вступ, зміст та обсяг перевірки, думка аудитора про перевірену фінансову звітність, дата видачі аудиторського висновку, адреса та підпис аудитора. Аудиторський висновок може складатися за стандартною і модифікованою формами.

Вид зазначеного висновку залежить від думки, яку висловлює в ньому аудитор щодо перевіреної фінансової звітності. Такою думкою може бути:

- ◎ безумовно-позитивна думка;
- ◎ умовно-позитивна думка;
- ◎ негативна думка;
- ◎ відмова від формулювання (висловлення) думки.

Безумовно-позитивний
(стандартна форма)

Аудиторський
висновок

Модифікований (з додатковим
пояснюючим розділом)

Без впливу
на думку аудитора

З впливом
на думку аудитора

Безумовно-позитивний
(модифікований)

Умовно-позитивний

Відмова від висловлення
думки (від надання висновку)

Негативний

В Україні більше уваги приділяється **зовнішньому аудиту**, який здійснюється незалежними аудиторськими фірмами, ніж внутрішньому аудиту підприємств.

У зарубіжних країнах **внутрішній аудит** вважають важливим та необхідним елементом управлінського контролю, який здійснюється в інтересах самого підприємства. Основне завдання внутрішніх аудиторів – надання кваліфікованої допомоги персоналу підприємства найбільш ефективно та якісно виконувати свої функціональні обов'язки.

Здійснення внутрішнього і зовнішнього аудиту в аптеках є взаємодоповнюючим, але одночасно вони спрямовані на різні цілі. Для того щоб скоротити обсяг аудиторської перевірки та уникнути дублювання роботи, зовнішній аудитор може скористатися результатами внутрішнього аудиту, попередньо оцінивши ступінь довіри до нього.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТІВ

Ознака	Зовнішній аудит	Внутрішній аудит
Мета	Підтвердження достатності фінансової звітності	Контроль здійснення фінансово-господарської діяльності, аналіз основних показників, перевірка звітів, розробка рекомендацій керівництву
Виконавці та їх кваліфікація	Незалежний аудитор (аудиторська фірма); наявність спеціального сертифіката аудитора	Внутрішній аудитор (відділ внутрішнього аудиту); особливих законодавчих вимог щодо кваліфікації не існує, визначається керівництвом
Предмет	Встановлюється законодавством – в основному бухгалтерська звітність	Встановлюється керівництвом підприємства, охоплює всі аспекти фінансово-господарської діяльності
Зацікавлені сторони (користувачі)	Власники, інвестори, банки, кредитори, постачальники, службовці, суд, керівництво підприємства та інші	Керівництво підприємства, апарат управління
Методи і прийоми	Використовувані методи і прийоми подібні; особливості полягають у детальності, точності та періодичності перевірки	
Звітність	Звіт незалежного аудитора перед акціонерами, правлінням, сторонніми користувачами; аудиторський висновок	Звіт внутрішнього аудиту перед керівництвом; пропозиції та рекомендації

Система внутрішнього контролю – це сукупність політики і процедур, прийнятих керівництвом економічного суб'єкта з метою забезпечення організованого і ефективного ведення господарської діяльності, що включає суворе дотримання вимог і політики керівництва, збереження активів, попередження й виявлення випадків обману та шахрайства, точність і повноту облікових записів, а також своєчасну підготовку надійної фінансової інформації.

Внутрішній аудит включає:

- ◎ планування процесу аудиту,
- ◎ збір, аналіз та оцінку інформації;
- ◎ повідомлення результатів керівництва
- ◎ перевірку виконання висловлених пропозицій і рекомендацій.

Типи аудиту:

1.Фінансовий аудит. Традиційно фінансові перевірки здійснюються зовнішнім аудитором. Проте – це сфера контролю і внутрішнього аудитора, який свої контрольні процедури буде спрямовувати на перевірку та ефективність механізмів і систем підприємства, що забезпечують точність відображення в бухгалтерському обліку господарської діяльності підприємства.

2.Системний аудит передбачає огляд та оцінку механічних і комп'ютерних систем, за допомогою яких підприємство регулює і контролює свою діяльність (аудит бухгалтерських комп'ютерних систем).

3.Аудит управління. Досліджуються такі аспекти контролю управління:

- ✓організація і структура;
- ✓планування розподілу і використання ресурсів;
- ✓ефективність використання інформації в процесі управління;
- ✓здійснення поточного контролю ефективності;
- ✓комунікаційні взаємозв'язки в процесі управління;
- ✓планування та узгодженість дій.

4.Операційний аудит. Він полягає в огляді та оцінці підприємства (або окремого його підрозділу) з метою визначення ефективності

Типовий звіт внутрішнього аудитора повинен містити таку інформацію:

- описання конкретного результату перевірки, включаючи зазначення структури і змісту виконаної роботи, причини виявлених помилок та інші важливі моменти (наприклад, описання специфічних методів і процедур, які застосовувались);
- економічний ефект результату, за допомогою якого апарат управління (керівник) зможе оцінити значимість завданої шкоди та потребу виправлення виявлених недоліків і помилок;
- рекомендації для виправлення знайдених помилок або для їх попередження, удосконалення системи контролю.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

